

Dr hab. Krzysztof Szewior
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski

Ocena dorobku naukowego i osiągnięcia naukowego dra Wojciecha Welskopa

Podstawą sporządzenia recenzji jest złożony przez dra Wojciecha Welskopa WNIOSEK DO CENTRALNEJ KOMISJI DO SPRAW STOPNI I TYTUŁÓW w sprawie o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Recenzja dorobku naukowego oraz osiągnięcia naukowego dra Wojciecha Welskopa sporządzona na wniosek Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów.

Postępowanie ma miejsce w Uniwersytecie Wrocławskim na Wydziale Nauk Społecznych w Instytucie Politologii.

Dr Wojciech Welskop za swe osiągnięcie naukowe uznał monografię pt.

Współczesna szkoła wyższa świątynią konsumpcji? Szkolnictwo wyższe na tle przeobrażeń społeczno-politycznych w zglobalizowanym świecie,

Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2019, ss. 246.

DOKUMENTACJA

Dokumentacja Habilitanta obejmuje:

- a) Dokumenty potwierdzające posiadanie stopnia naukowego doktora n. politycznych oraz tytułu zawodowego magistra socjologii;
- b) Autoreferat;
- c) Wykaz publikacji i informację o osiągnięciach związanych z pracą w szkolnictwie wyższym;
- d) Kserokopie opublikowanych prac naukowych;
- e) -//- o kierowaniu projektami i o udziale w nich;
- f) -//- dot. wygłoszonych referatów;
- g) -//- dot. udziału w konferencjach naukowych;
- h) -//- dot. udziału w komitatach naukowych i organizacyjnych;
- i) -//- dot. otrzymanych nagród i wyróżnień;
- j) -//- dot. oceny pracy dydaktycznej;
- k) -//- dot. staży w krajowych i zagranicznych ośrodkach naukowych;
- l) Książkę pt. Współczesna szkoła wyższa świątynią konsumpcji?...;
- m) Książkę pt. Zjawisko prostytucji w Polsce po 1989 roku;
- n) Książkę pt. Przyszłość edukacji – edukacja przyszłości, red. naukowa;
- o) Książkę pt. Jak napisać pracę licencjacką i magisterską, Poradnik dla studentów;

p) Kserokopie 27 publikacji za okres 2012 – 2019.

Ww. zostały uwzględnione w procedurze ocennej, w różnym stopniu w zgodzie z przepisami prawa oraz deklarowanym osiągnięciem naukowym.

*

BIOGRAM NAUKOWO-ZAWODOWY

Wykształcenie Habilitanta

Habilitant przeszedł ścieżkę kształcenia akademickiego począwszy od studiów na kierunku socjologia do uzyskania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce specjalność – polityka społeczna. W okresie od 2012 r. do chwili obecnej był/jest zatrudniony w Wyższej Szkole Biznesu i Nauk o Zdrowiu w Łodzi oraz w innych szkołach wyższych w Polsce w roli dydaktyka.

Uzyskanie tytułu zawodowego oraz stopnia naukowego

- Dr Wojciech Welskop uzyskał stopień naukowy doktora nauk społecznych w zakresie nauki o polityce w 2012 r. na podstawie rozprawy „Zjawisko prostytucji w Polsce po 1989 roku.
- Absolwent socjologii (studia 2-letnie) w Uniwersytecie Opolskim w 2007 r.
- Absolwent studiów licencjackich na kierunku socjologia w Wałbrzyskiej Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości w 2005 r.

Doświadczenie zawodowe

Doświadczenie zawodowe sprowadza się – w świetle przedstawionej dokumentacji – do zawodu nauczyciela akademickiego w wielu placówkach oraz do pełnienia funkcji dyrektora instytutu, prorektora ds. organizacji studiów i jakości kształcenia (od 2016 r.) oraz uczelnianego koordynatora ds. programu Erasmus+ (od 2016 r.).

Projekty

Habilitant realizował projekty zespołowe o lokalnym i środowiskowym, a także międzyuczelnianym charakterze. Zaangażowanie to odnosiło się do roli koordynatora merytorycznego w projektach:

- a) NEMO – New models for Youth Growth Thoreau Conflict Management;
- b) CHOICE – Empowerment Practices for Student’s Choice Against Internet, Drugs and Gambling Addiction;
- c) Bezpieczeństwo społeczne w wymiarze lokalnym i ogólnopaństwowym;
- d) Homo Creator w wymiarze społecznym, kulturowym i ekonomicznym w XXI wieku.

Projekty te były realizowane w ramach pr. Erasmus+ lub porozumień pomiędzy uczelniami.

Promocja studentów

Habilitant wypromował dotychczas 30 prac licencjackich.

Uprawiane dyscypliny naukowe i specjalności w sferze badawczej i dydaktycznej

1. nauki o polityce zgodnie z deklaracją i zaświadczeniem;
2. socjologia oraz pedagogika w świetle oceny dorobku naukowego oraz posiadanego wykształcenia – ocena recenzenta.

Sumaryczny impact faktor

Habilitant wykazał cytowania w bazach WoS.

Aktywność konferencyjna

Habilitant wskazał 27 udziałów / wystąpień od 2012 r., które miały miejsce w różnych ośrodkach akademickich, krajowych i zagranicznych.

Tematyka wystąpień odnosiła się do: konsumpcji (reifikacji, alienacji, fetyszyzacji), polityki wobec uzależnień behawioralnych; socjalizacji politycznej współczesnego nastolatka wobec płynnej nowoczesności; alienacji i reifikacji we współczesnej rodzinie; kultury transparencji w kontekście nowoczesnych technologii kontroli w edukacji; oczekiwań nauczyciela wobec uczniów w kontekście wykluczenia społecznego; nauczyciela lidera w procesie wdrażania zmian w edukacji XXI wieku; kariery edukacyjnej we współczesnej szkole z perspektywy symbolicznego interakcjonizmu; wychowanie do refleksyjności wyzwaniem współczesnej szkoły; self-education in the context of poper...; net-pedagogy – New models of teaching and learning; socjalizacja językowa dziewcząt i chłopców w kontekście nierówności ról kobiet i mężczyzn we współczesnym świecie; ewolucja podręczników szkolnych w kontekście kształtowania kompetencji społecznych uczniów; proces socjalizacji w epoce płynnej nowoczesności; makdonaldyzacja współczesnej rodziny w kontekście socjalizacji i wychowania; nauczyciel w obliczu wychowania do konsumpcji; skuteczność technik szybkiego uczenia się w opinii przyszłych pedagogów; sala lekcyjna *żelazną klatką* we współczesnej szkole; the teacher as a social engineer in inclusive education; oczekiwania nauczyciela wobec uczniów a wykluczenie społeczne w szkole; bezpieczeństwo społeczne kobiet prostytuujących się w Polsce; komunikacja w relacji nauczyciel – uczeń a występowanie sytuacji kryzysowych w szkole; rola nauczyciela w edukacji międzykulturowej; nieracjonalność racjonalności – jak wyjść z „żelaznej klatki” współczesnej edukacji; e-tutoring as a way to support students in the education process; action learning in education; relatywizm wartości nauczyciela a kształtowanie tożsamości uczniów.

Pozostały udział konferencyjny

Habilitant wskazał 9 pozycji, był to udział w konferencjach powiązanych ze szkolnictwem wyższym, akredytację, ustawą 2.0; czasem wolnym; przyszłością edukacji, zawodem pedagoga i nauką przez całe życie.

Dokumentacja wniosku w części C) podaje członkostwo komitetów naukowych konferencji w Polsce oraz na Ukrainie.

Załączniki nr 6, 7 oraz 8 dokumentują zrealizowany udział konferencyjny.

Staże w zagranicznych i krajowych ośrodkach

- w okresie luty – czerwiec 2017 r. na stanowisku visiting-professor w Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraina) powiązane z cyklem wykładów School as a Cathedral of Consumption in Contemporary World (16 godzin zajęć);
- Università di Foggia, w okresie 13.11-16.11.2018 r.;
- Universidade do Algrave, w okresie kwiecień 4-9, 2019 r.

(Załącznik nr 5)

Prowadzone szkolenia i warsztaty

- szkolenia i warsztaty dedykowane nauczycielom szkół i przedszkoli a dot. współpracy nauczycieli w prowadzeniu procesów edukacyjnych, współpracy ze środowiskiem lokalnym;
- warsztaty dla maturzystów w ramach Dni Otwartych WSBiNoZ z tematyki komunikacji, pracy metodą projektów, treningów pracy umysłowej i kreatywności / asertywności;
- prowadzenie wykładów w ramach koła naukowego młodych pedagogów;
- spotkania ze studentami w ramach Centrum Uzależnień Behawioralnych „Alternatywa”.

Opieka nad studentami

Promocja i recenzja prac dyplomowych, koordynator programu e-learning, opiekun studentów.

Otrzymane nagrody i wyróżnienia

Dwie nagrody Rektora WSBiNoZ z 2014 i 2017 r. (załącznik nr 9).

Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

Habilitant jest członkiem Rady naukowej w trzech czasopismach, w tym w dwóch na Ukrainie oraz w WSBiNoZ w Łodzi.

CZŁONKOSTWO W TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH

- Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej;

- Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych;
- Polskie Towarzystwo Socjologiczne.

DOROBEK DYDAKTYCZNY ORAZ POPULARYZATORSKI

- Habilitant wskazał 4 pozycje, w tym dwa udziały w Programie Erasmus+ oraz zaangażowanie w PO Kapitał Ludzki z lat 2010-11 oraz 2014-15, gdzie uczestniczył jako ekspert-trener w warsztatach i konsultacjach dla nauczycieli, a także jako specjalista ds. ewaluacji projektu EFS.
- Siedem monografii w otwartym dostępie, przy czym jedna jest poradnikiem, jak pisać pracę licencjacką / magisterską, a kolejne są publikacjami wskazanymi w innej części wniosku.

Zajęcia dydaktyczne

Doświadczenie akademickie dydaktyczne sprowadza się do nauczania przedmiotów powiązanych z posiadanym wykształceniem, gromadzonym dorobkiem naukowym i osobistym zaangażowaniem. Habilitant prowadził/-i zajęcia z zakresu nauk politycznych i socjologicznych, które odnoszą się do państwa i prawa(?), systemów politycznych(?), polityki społecznej, praw człowieka, systemów edukacyjnych, konfliktów społecznych, zjawisk socjologicznych, socjologii edukacji, metodologii badań społecznych, seminarium dyplomowe, team integration, terroryzmu, praw człowieka w Polsce i UE, problemów/patologii społecznych, globalizacji.

Ocena pracy dydaktycznej plasowała się pomiędzy dobry plus i bardzo dobry. (Załącznik nr 10).

Udział w opracowaniu programów kształcenia oraz działalność organizacyjna

- Zaangażowanie w opracowanie programów dla kierunków: bezpieczeństwo wewnętrzne, pedagogika, psychologia;
- Zaangażowanie w opracowywanie 10 specjalności na kierunkach studiów w WSBiNoZ w ramach trzech kierunków studiów: pedagogika, psychologia, bezpieczeństwo wewnętrzne;
- Udział w przedsięwzięciach powiązanych szczególnie z zarządzaniem, doskonaleniem kierunku pedagogika (Załącznik nr 10);
- Utworzenie czasopisma „Perspektywy edukacyjno-społeczne”;
- Pełnienie funkcji prodziekana oraz dyrektora INS, w którym prowadzone są trzy kierunki studiów: pedagogika, psychologia, bezpieczeństwo wewnętrzne;
- Wdrażanie kształcenia na odległość;
- Dbanie o i zarządzanie organizacją oraz rozwojem kształcenia w WSBiNoZ;
- Prowadzenie w uczelni badań sondażowych nt. jakości kształcenia.

Działalność w uczelni na rzecz jakości kształcenia

Zaangażowanie na rzecz jakości kształcenia, wniosków o nadanie uprawnień, kształcenia na odległość, powołanie wydawnictwa naukowego.

Ocena cząstkowa

Habilitant dr Wojciech Welskop dysponuje wykształceniem z zakresu **socjologii**, stopień naukowy doktora uzyskał w ramach **nauk o polityce – polityce społecznej**.

Doświadczenie zawodowe Habilitanta sprowadza się przede wszystkim do funkcjonowania / nadzoru oraz zarządzania dydaktyką na kierunkach: pedagogika, psychologia bezpieczeństwo.

Aktywność konferencyjna jest bardzo liczna i zróżnicowana, co zasługuje na uznanie. Tematyka wystąpień konferencyjnych bez wątpienia o tematyce socjologicznej i pedagogicznej. Punktami ciężkości są: szkoła, wychowanie, kształcenie, nauczyciel, relacje społeczne w szkole. Również w tym nurcie pozostaje zaangażowanie dra Wojciecha Welskopa w roli prowadzącego szkolenia i warsztaty: środowisko szkolno-oświatowe i wychowawcze. **Zajęcia dydaktyczne** prowadzone od szeregu lat co do zasady mieszczą się w kompetencjach wynikających z wykształcenia oraz dorobku publikacyjnego. Koncentrują się one na prawach człowieka, na kwestiach edukacyjno-oświatowych, na procesach i aspektach społecznych na różnym poziomie, na zjawiskach socjologicznych, na promocji dyplomantów i metodologii badań społecznych.

Zgromadzone doświadczenie oraz pełnione obowiązki pozwoliły na zaangażowanie w opracowywanie oraz nadzór kierunków: pedagogika, psychologia oraz bezpieczeństwo wewnętrzne. Jako odrębną aktywność i kompetencję należy uznać prowadzenie badań sondażowych nt. jakości kształcenia, jak i dbanie o i zarządzanie organizacją / rozwojem jakości nauczania w WSBiNoZ.

**

OCENA DOROBKU NAUKOWEGO

Sformułowanie osiągnięcia naukowego

Habilitant za tytuł osiągnięcia naukowego uznał monografię pt. Współczesna szkoła wyższa świątynią konsumpcji? Szkolnictwo wyższe na tle przeobrażeń społeczno-politycznych w zglobalizowanym świecie, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2019, ss. 246.

Zdaniem dra W. Welskopa książka jest analizą szkolnictwa wyższego z perspektywy globalizacji, na tle procesów globalizacyjnych, „w kontekście nowych środków konsumpcji”. Autor monografii twierdzi, że podjęte badania są istotne z uwagi na fakt, iż wcześniej nie przeprowadzono takich w sposób całościowy, ani nie uwzględniono wątku konsumpcjonizmu. Ramy czasowe badań kończą się na *Konstytucji dla nauki*, obejmując okres od 1989 r. Książka – za Habilitantem - jest pisana w ramach dyscypliny nauki o polityce (jako wiodącej), ale wykorzystano nadto wspomagająco: ekonomię, socjologię, antropologię kulturową. Dlatego można mówić o próbie podejścia interdyscyplinarnego.

Struktura pracy

Stosownie do postawionych celów (o których poniżej) zbudowano strukturę książki. Tworzy ją pięć rozdziałów: od globalizacji do glokalizacji; społeczeństwo konsumpcyjne; polityka edukacyjna na tle procesów globalizacyjnych; polityka edukacyjna w Polsce; komercjalizacja szkolnictwa wyższego w Polsce. Kolejność rozdziałów właściwa ale niekoniecznie sekwencyjność treści

cząstkowych (o tym w późniejszych partiach recenzji). Struktura wskazuje na przechodzenie od treści natury ogólnej do szczegółowej, od konsumpcji do różnych wariantów społeczeństwa, od polityk edukacyjnych na poziomie globalnym do narodowej. Pracę zamykają Zakończenie oraz Bibliografia. Szata graficzna rzetelna, jak i opracowanie edytorskie tekstu.

Cel i założenia badawcze książki

Cel pracy jest bardzo ambitny, skoro Habilitant chce przyjrzeć się „wszelkiego rodzaju przemianom w obszarze edukacji.”. Praca zawiera trzy cele badawcze odnoszące się do tła przemian społecznych w konsumpcyjnym świecie, w sferze edukacji i wreszcie w odniesieniu do świątyni konsumpcji.

Celami naukowymi pracy są:

- a) ukazanie tła przemian globalizacyjnych w konsumpcyjnym świecie w kontekście edukacji;
- b) ukazanie polityki edukacyjnej na tle ww. przemian;
- c) „określenie” czy współczesna uczelnia jest „świątynią konsumpcji”.

Przedmiotem badań Habilitant uczynił szkolnictwo wyższe na tle przemian procesów globalnych w kontekście środków konsumpcji. Problemem badawczym jest ustalenie czy szkoły wyższe są świątyniami konsumpcji i w związku z tym cechują je: zmakdonaldyzowanie, odmagicznienie i zremagicznienie. Stosowanie to teoż założenia sformułowano w sposób pozytywny trzy hipotezy (s.10). W tej części pracy czytelnik dowie się nieco więcej o konwencji kreowania (obrazu) świata, o upowszechnieniu dóbr i związku z gospodarką rynkową, o niedokończonych reformach, co Autor osobiście wiąże z procesami globalnymi. Czy jednak „wszystko...”, co ma miejsce w obszarze edukacji w każdym kraju, determinowane jest działaniami podejmowanymi w ramach polityki edukacyjnej...”? Determinanty są także zewnętrzne, pozakrajowe, a w wielu przypadkach państwo czy same uczelnie, nie mając wyboru, amortyzują skutki procesów globalnych (niż demograficzny, procesy migracyjne, przemiany kulturowe). Być może nawet i niedokończone reformy szkolnictwa wyższego w Polsce – inaczej niż sądzi dr Welskop - nie muszą wynikać w tak dużym stopniu z procesów globalnych co z krajowej specyfiki cyrkulacji władzy.

Zaprezentowany obszar badawczy i sformułowane hipotezy – po lekturze wcześniejszych publikacji Habilitanta – nie zaskakują. Były one już prezentowane i weryfikowane w odniesieniu do niższych szczebli systemu szkolnictwa w Polsce, a nawet systemu penitencjarnego. Recenzent nie podziela opinii dra Welskopa, iż dominującą dyscypliną, na której osadzono proces badawczy i narrację jest nauka o polityce. Zdecydowanie przeważają nauki socjologiczne w powiązaniu z antropologią kulturową. Ekonomia jawi się jako tło dla opisu zjawisk i procesów społecznych. Dla politologii przeznaczono szczególnie rozdział trzeci i czwarty.

Podejście badawcze w pracy i wykorzystane źródła

Habilitant opowiedział się za zastosowaniem metody jakościowej, którą realizował poprzez:

- a. **źródła zastane** (literatura przedmiotu, przepisy prawa, raporty dot. szkolnictwa wyższego, dokumenty MNiSW).

Literatura przedmiotu jest głównie socjologiczna, w wybranych rozdziałach politologiczna. Widoczne wykorzystanie przepisów prawa oraz przepisów wewnętrznych. W zdecydowanie

mniej stopniu Habilitant posiłkował się sprawozdaniami Polskiej Komisji Akredytacyjnej (tylko z 2010 r.), raportami GUS, NIK, analizami instytucji typu think-thank.

- b. **źródła wywołane** – głównie obserwacje uczestniczące oraz niestandardyzowane wywiady swobodne. Obserwacja ukryta, bezpośrednia i nieskategoryzowana bez narzędzi systematyzujących, bez informowania (badanych) o celu badań. Z tego względu nie wprowadza się odniesienia do wyników badań, ale jak zapewnia Habilitant dostarczają one informacji i są obecne w narracji. Podobnie podszedł On do kwestii zastosowania i wykorzystania w pracy wywiadu. Jak Habilitant sam wskazuje, wywiady i obserwacje czynił przez szereg minionych lat w toku aktywności w terenie podczas pracy, konferencji, spotkań, oględzin witryn internetowych uczelni.

Przyjęte przez dra Wojciecha Welskopa założenie pozyskania informacji poprzez tak zaplanowane wywiady i obserwacje są w opinii recenzenta istotną słabością metodologiczną (s. 13-14). Nie pozwalają bowiem na ich ustalenie oraz zweryfikowanie co do warsztatu, jak i wniosków. Uwaga ta jest tym bardziej zasadna w kontekście ostatnich dwóch rozdziałów pracy habilitacyjnej. Na s. 14 stwierdza, że były one prowadzone „...w percepcji osób, które zajmują się w uczelniach jakością kształcenia oraz zarządzają nimi...”. Z uwagi na ich treść budzą pytanie o wiarygodność i reprezentatywność?

Pracę rozpoczynają rozważania (**rozdział pierwszy**) o globalizacji w różnej perspektywie i przy zastosowaniu wielu teorii (np. policentryczna, dyskursywna, hybrydyzacji, makdonaldyzacji), podejść i perspektyw badawczych, światopoglądowych. Zasadnie wiąże po- i nowoczesność, globalizację ze zmianą wywnętrz i wokół państw narodowych oraz odnoszących się do społeczeństwa obywatelskiego. Z uwagi na fakt, że ten rozdział porusza kwestie socjalnopolityczne, kulturowe oraz uwarunkowań technologicznych, zakres analizy pozostaje bardzo szeroki dopuszczając wielość wątków i perspektyw.

Habilitant szczególnie posiłkuje się nazwiskami uznanych socjologów-futurologów: Sztompka, Toffler, Habermas, Postman, Szczepanski, Bell, Bauman, Naishitt, Giddens, Ritzer, Robertson. Dlatego też za dominującą uznać można narrację socjologiczno-antropologiczną i wybrane jej kategorie, np. nicość, coś, spektakle medialne, przestrzeń społeczna, dyfuzja, kultura, makdonaldyzacja.

Punktem wyjścia **rozdziału drugiego** jest społeczeństwo konsumpcyjne, ewolucja i powiązanie z ponowoczesnym światem oraz przemianą kulturową. Autorytetami w tymże zakresie są autorzy krajowi i zagraniczni. Wspólnie kładą duży nacisk na kulturę konsumpcyjną (aspekty alienacji i reifikacji, fetyszyzacji towarowej). W ujęciu jednostkowym sprowadza się to do rozważań na poziomie konsumenta (np. 81).

Skutki globalizacji względem szkolnictwa wyższego uczyniono treścią **rozdziału trzeciego**. Jest on rozbudowany wewnętrznie, gdyż odnosi się do globalizacji i internalizacji szkolnictwa wyższego, do społeczeństwa uczącego się i do edukacji w świecie cyfrowym. Treść zróżnicowana, przy czym niektóre wypowiedzi budzą pewną wątpliwość, jak np. wskazywane jako skutków umasowienia podziału szkolnictwa wyższego na publiczne i prywatne (s. 92). Dobrze jednakże, że Habilitant dostrzega równocześnie uwarunkowania doktrynalno-ekonomiczne, pozytywny wpływ globalizacji na edukację, na rozwój wiedzy i jej rozpowszechnienie. Warto mimo tego dodać, że dobra prywatne miewają pozytywne efekty zewnętrzne, a publiczne nie są bezkosztowe! Jeśli nawet umasowienie

szkolnictwa obniżyło jakość kształcenia, to już niekoniecznie powszechnie i trwale warunki studiowania. W bardzo wielu przypadkach środki pochodzące od studentów niestacjonarnych stanowiły „fundusz remontowy i inwestycyjny” szkół wyższych w Polsce.

Dr Welskop – przywołując innych autorów – należycie opisuje procesy adaptacyjne szkolnictwa wyższego (internalizacja i kooperacja w zakresie badań, zmiany modelu zarządzania). Globalna polityka edukacyjna (s. 98 in) informuje czytelnika o przyroście podmiotów nauki szkolnictwa wyższego, o ekspansji i powiązaniu instytucji naukowych, kształcenia akademickiego. Dostrzega wspólne zjawiska (np. standaryzacja, rozwój usług edukacyjnych). Znaleźć można odwołanie do Celów Milenijnych ONZ. Jednakże ze szkodą dla dalszej treści, zamiast kontynuować wątek polityki edukacyjnej, dr Welskop skupia się na teorii modernistycznej, na konflikcie instytucjonalnym, na edukacji jako prawie człowieka oraz na kapitale ludzkim. W cz. 3.1.2. (s. 100) powraca do głównego nurtu rozważań. Koncentruje się na standaryzacji wskutek procesu bolońskiego oraz na oddziaływaniu pośrednim. Opisując wpływ standardów współpracy dydaktycznej porusza się pomiędzy rokiem 1961 i czasami współczesnymi. Zakres zagadnień (s. 100- 107) to: rozwój unijnej polityki edukacyjnej, programy unijne (np. Comett, Petra), wprowadzanie do szkolnictwa wyższego postanowień/ducha traktatów, precyzowanie zadań zatrudnieniowo-edukacyjnych w białych księgach (93’ i 95’), deklaracje sorbońska i bolońska, ERK, strategie i programy („Uczenie się przez całe życie”, „Wspólnotowy program lizboński”, Europa 2020). Habilitant nawiązuje też do OECD i Banku Światowego (pośrednio bez sięgnięcia do źródeł). Wartość poznawczą tego fragmentu podniosłyby studia nad ewolucją sektora szkolnictwa wyższego przez pryzmat procesów integracyjnych i rozwoju innych rynków wewnętrznych UE. W tym zakresie Habilitant mógłby wskazać korelację procesów zmian i wzajemne dopasowywanie, być może w myśl tych samych paradygmatów? Nie czyni tego, za to powraca (s. 106-107) do zagadnienia ze strony 101, tj. do programów edukacyjnych.

Część 3.2. (s. 108 in) to *społeczeństwo uczące się – od idealizmu do materializmu*. I tytuł i treść rodzą pytanie czy ten fragment nie powinien być umieszczony wcześniej, np. przy opisie rodzajów/wariantów społeczeństw? Tym bardziej, że oferuje nam powrót do znanych już zagadnień: globalizacja – społeczeństwo – edukacja – zasoby – zaangażowanie/konsumpcja. Część 3.2.1 jest ciekawa, choć niekoniecznie dobrze ułożona. Oddaje pogłębioną dyskusję nad tym, czym jest wykształcenie / edukacja. Dlatego obecność takich osobowości świata nauki jak: A. Smith, J. Dewey, G.A. Becker i późniejsi autorzy. Fragment 3.2.2. to *społeczeństwo informacyjne* być może lepiej czułby się w rozdziale drugim, a w cz. 3.2.3. mamy natomiast powrót do instytucji międzynarodowych, do strategii lizbońskiej, do ksiąg KE. Punkt 3.3. w sposób ciekawy prezentuje treść, ma walory poznawcze, odnoszące się do społecznego i aplikacyjnego charakteru nowych technologii w procesie uczenia (edukacja „w drodze”). Perspektywa socjologiczna przebiega przez wątki dot. zastosowań, tj. jak nowe technologie zmieniają relacje społeczne – proces kształcenia, tworzenie i wyszukiwanie treści (blogi), proces edukacji (uczenie hybrydowe, mieszane, P2P, m-learning). Także edukacja e-learningowa wiąże cyfryzację kształcenia z metodami na odległość. Ale dostrzega się w tymże rozwiązaniu również środki ekspansji edukacji i nauki. Trafnie odniesiono się do polskich przepisów prawa w tym zakresie oraz do digitalizacji pracy nauczycieli akademickich.

Reasumując, ten fragment należy dowartościować za jego stronę poznawczą. Jednocześnie zabrakło w opinii recenzenta pełniejszego wejścia na pola analizy politologicznej i studiów europejskich w odniesieniu do ewolucji EOSW względem innych rynków wewnętrznych UE oraz krajowych, a

także silniejszego wyeksponowania perspektyw/oczekiwań oraz narzędzi polityk publicznych względem szkolnictwa wyższego.

Rozdział czwarty *Polityka edukacyjna w Polsce* wprowadza na grunt krajowych przemian, co pozwala na silniejsze przywołanie polskich autorów. Jest to opis zmian (np. urynkawianie, deprywatywacja) oraz założeń i wskaźników (nakładów). W pewnym stopniu mamy powrót do wcześniejszych ustaleń (s. 145-6) w odniesieniu do kapitału ludzkiego (zwrot z wykształcenia, wyrównywanie szans i nierówności). Zdaniem recenzenta zbędne są fragmenty (s. 149 in) opisujące rodzaje szkół, politykę oświatową i szkoły niższego poziomu. Ta treść odbiega od tytułu rozdziału „... w obszarze szkolnictwa wyższego”. Od strony 152 Autor wraca do szkolnictwa wyższego w kontekście przemian minionych dwóch dekad, kończąc ten fragment na ustawie z 2018 r. Wprawdzie dr Welskop pisze o tym w dalszej części pracy, jednakże na tym etapie zabrakło wskazania szeregu reform poprzedzających rok 2018, a dot.: standardów kształcenia, KRK, budowania systemu akredytacji oraz wewnętrznych systemów zapewnienia jakości w szkołach wyższych. Kapitał ludzki i społeczny (cz. 4.1.2., s. 154 in) usytuowany w tym miejscu cofa Czytelnika do zagadnień już omówionych. Widoczna jest narracja z pogranicza socjologii i nauk o zarządzaniu. Powrót do szkolnictwa wyższego od strony 163 pozwala skupić się na zmianach w tym systemie. Paleta podjętych kwestii iście szeroka: zmiany struktury i udziału podmiotów założycielskich, proces boloński, KRK, PRK, SZJK, „złamanie studiów”, dyscypliny naukowe. Autor przywołuje literaturę przedmiotu dot. ewolucji/permanentnej reformy oraz akty prawne dla zobrazowania zmian. *Polityka jakości...* (cz. 4.2.2., s. 171 in) oferuje wiedzę z zakresu genezy, ewolucji systemu i instytucji akredytujących w Polsce (m.in. PUP, UKA, PKA) oraz na poziomie UE (ENQA, EQAR, ES&G). I na tym etapie nie budzi zastrzeżeń, choć lekki niedosyt. Szkoda bowiem (s. 178 in), że oceniając działalność PKA bazuje na ustaleniach cudzych, a nie własnych, nie na raportach z działalności opracowanych przez PKA (poza tym z 2010 r.) czy będących pokłosiem ocen instytucji zewnętrznych krajowych i zagranicznych. Uniknąłby pewnych potknięć! Nie można bowiem podzielić poglądu (s. 180), że PKA koncentruje się na przeglądzie dokumentów „zamiast podejmować działania doskonalące”, gdyż po pierwsze dokumenty uczelni stanowią prawną i merytoryczną podstawę nauczania (efekty kształcenia/uczenia się; programy itd.), po drugie one obrazują i potwierdzają realizację toku studiów oraz weryfikację efektów na etapach cząstkowym i końcowym (np. sylabusy, prace zaliczeniowe i etapowe, dzienniki praktyk, raporty). Jest to zatem ocena jakości(-owa) najczęściej z elementem zaleceń o charakterze rygoru i/lub rekomendacji. Zalecenia takie, ale i przecież uczelnianych, własnych systemów jakości kształcenia w dobrze i uczciwie zarządzanej uczelni, stanowią podstawę procedowania działań naprawczych i doskonalących. Warto też unaocznic Habilitantowi fakt, że PKA poprzez kryteria nie różnicuje ocen „w zależności od specyfiki danej szkoły wyższej” (s.180), a od specyfiki kierunku, poziomu, profilu. Ponadto PKA w jednakowym stopniu skupia się na propagowaniu dobrych praktyk – np. *Wybrane „dobre praktyki” zarządzania jakością kształcenia w polskich szkołach wyższych, Warszawa 2015*, czy poprzez wskazywanie ich w raportach z wizytacji, organizowanie forum jakości.

Rozdział piąty *Komercjalizacja ....* (s. 181) w początkowych swych częściach nawiązuje do zagadnień opisanych przez Habilitanta w Jego wcześniejszych tekstach. Mamy zatem sposobność przypomnienia sobie teorii modernistycznej, tych samych kategorii (m.in. racjonalizacja, odmagicznienie, żelazna klatka). Powracają również te same uznane nazwiska (Weber, Ritzer, Bauman). Recenzent musi przyjąć – choć bez jednoznacznego przekonania i z dużą dozą

ostrożności, że Habilitant w tym miejscu pracy wykorzystuje przeprowadzone przez siebie w okresie 5 lat nieudokumentowane wywiady i obserwacje. Ich wspólną cechą wydaje się być zbieżność poglądów, która utwierdziła Habilitanta w jego opinii i pozwoliła Mu pozytywnie zweryfikować założenia badawcze. Rozdział ten zawiera szereg środowiskowych zarzutów wypowiedzianych ustami dra Welskopa i to nie tylko z perspektywy modernistycznej, ale powiedzmy - „rzeczywistych”, odnoszących się do funkcjonowania całego systemu szkolnictwa wyższego w Polsce, a dot.: egzaminowania, jakości kształcenia, intencji kształcenia (zorientowanie na zadowolenie, kalkulacyjność, np. s. 187-9). W opinii dra Welskopa wszystko jest zmakdonaldyzowane: obsługa studenta, e-learning, rekrutacja, egzaminowanie, zajęcia projektowe. By nie formułować wobec Habilitanta zarzutu o schematyzm opinii, pozostaje jedynie prosić, by nie mylić wymogów formalnych, jakie muszą cechować program kształcenia/studiów – a co polityk społeczny powinien przyjąć ze zrozumieniem – od zróżnicowanej zawartości merytorycznej. W ECTS (przeliczanych na godziny) ich zwolennicy mogą dostrzec instrument ochrony studenta/konsumenta przed złymi praktykami uczelni dot. redukcji liczby godzin dydaktycznych kontaktowych. Proszę dostrzec walor punktów ECTS dla mobilności międzynarodowej studentów. Literalne wskazanie liczby semestrów / tygodni składających się na rok akademicki także pozwoliło w polskich realiach zabezpieczyć dobro studentów po tym, jak niektóre uczelnie niepubliczne realizowały trzy semestry studiów w jednym roku kalendarzowym!

Z żalem przyjmuję, że pogląd wyrażony na stronie 187 *„Zdobywanie wiedzy, umiejętności czy kompetencji stało się moim zdaniem drugoplanowe, o ile w ogóle jeszcze występuje. Nadrzędnym celem stało się natomiast zadowolenie studenta, który oczekuje efektywnego działania uczelni, prowadzącego do zdobycia względnie zadowalającej pracy zawodowej na współczesnym rynku pracy”* nie ma na łamach tej książki wartości dowodowej, że Habilitant jawnymi wynikami badań nie pozwolił przemówić studentom czy środowisku akademickiemu. A przecież mógł w tym celu wykorzystać i zaprezentować poglądy studentów / absolwentów / pracowników chociażby tej uczelni, gdzie pełni funkcję prorektora ds. jakości kształcenia? Zarzut o fikcyjności ewaluacji studenckiej (s.188-9) nie tylko dyskredytuje ale i podważa zaufanie względem uspołecznionej odpowiedzialności w szkole wyższej. Dr Welskop stwierdza *„Studenci jednak w mojej opinii bardzo często tylko pozornie oceniają jakość kształcenia w szkole wyższej. Oceny wystawione przez studentów nie zawsze wynikają bowiem z przesłanek merytorycznych, tylko z ich subiektywnych odczuć, zatem nauczyciel akademicki, który jest przyjazny studentom, dowcipny, który staje się ich przyjacielem uzyska z pewnością wyższe noty niż wykładowca, który jest wymagający. Kwalifikacje nauczycieli, ich wiedza i kompetencje nie zawsze mają znaczenie”*. Na stronie 189 można przeczytać o kalkulacyjności nauczycieli akademickich w ramach ich dostosowań do nieracjonalnej racjonalności oceny działalności naukowej. Trudno jest zrozumieć wydźwięk refleksji (s. 189), iż *„Współczesne uczelnie są również przewidywalne. System szkolnictwa wyższego reguluje funkcjonowanie szkół wyższych w Polsce, zatem nie ma w nich miejsca na nieprzewidywalne działania”*. Przewidywalne są nawet działania nauczycieli akademickich (s. 190). Wątpliwa jest trafność stwierdzenia dra Welskopa, że przedmioty na studiach na danych kierunkach są do siebie bardzo podobne, czasami wręcz identyczne, a treści kształcenia są do siebie zbliżone, ponieważ oparte są na tych samych podręcznikach. Doświadczenie recenzenta w działalności PKA pokazuje wręcz coś odwrotnego. Mianowicie, gdzie nie ma standardów kształcenia, tam nawet w ramach kierunku studiów o tej samej nazwie odmienna jest treść efektów kierunkowych, modułowych, realizowanych treści. Jednocześnie trudno oczekiwać rozbieżności treści w ramach podobnych

zakresów kształcenia! Niezrozumiały jest także zarzut (s. 191), że nauczyciel musi realizować program. Jeśli tak jest, to chyba dobrze, przecież co do zasady jest jego (współ-)autorem! Absurdalne jest stwierdzenie (s. 191) „*Szkoły wyższe manipulują także studentami, którzy muszą podporządkować swoje zachowanie regulaminom i przepisom, stosowanym w danej uczelni, a które z kolei wynikają z ministerialnych ustaleń*”. Kolejny zarzut (s. 191) to stwierdzenie, że „*Nauka w wielu szkołach wyższych w Polsce nadal polega na uległości studenta w stosunku do nauczyciela akademickiego*”, dlatego niech pozostanie tym razem bez komentarza. Zarzutów tych – w świetle zaprezentowanej empirii – nie da się ani zweryfikować ani sfalsyfikować i jest to podstawową słabością tej części oraz całości książki.

Ostatnie partie publikacji wiodą ponownie do remagiczności, do spektakli jako promocji siebie i próby bycia atrakcyjnym oraz pożądanym – „*Osiągnięciem celu, jakim jest utrzymanie się na rynku usług edukacyjnych, jest stosowanie skutecznych spektakli, które zachęcą odbiorcę do skorzystania z konkretnych usług*” (s. 201). Implozja czasu i przestrzeni splata się z społeczeństwem design. Należy w nich oczekiwać / postulować nowy model szkoły, zorientowanie na LLP, *dziecięcą ciekawość* oraz skoncentrowanie szkół na „świadomych studentach”, którzy nie oczekują tylko dyplomu ale WUK. Względem systemu szkolnictwa wyższego Habilitant postuluje zrównoważoną politykę finansowania i silniejsze uniezależnienie szkół wyższych od otoczenia oraz czesnego studenta. Szans wyjścia z „kołowrotka” (s. 204) dr Welskop upatruje w pozytywnym nacisku na internalizację i na nowe cyfrowe technologie.

Co Habilitant proponuje w Zakończeniu. Stwierdza, iż zweryfikował hipotezy. Zdaniem recenzenta, szczególnie w świetle przedstawionych faktów odnoszących się do treści ostatnich rozdziałów, nie wydaje się to przekonujące. Stwierdzenie o pozornej jakości kształcenia jako skutku przyjętej polityki edukacyjnej i umasowienia sugeruje czytelnikowi w domyśle albo bezskuteczność albo celowość „niszczenia” polskiego szkolnictwa wyższego (s. 212). Przeczytać można również o działaniach „na oślep” i o braku synergii pomiędzy szkołami wyższymi i politycznymi decydentami. Szansę naprawienia sytuacji widzi w „otwartych umysłach i w nowoczesnych technologiach” oraz w spektaklach kultury wyższej (s. 214-5).

Literatura wykorzystana w pracy

Bibliografia pracy jest zróżnicowana pod względem pochodzenia. Dominują pozycje anglojęzyczne oraz polskich autorów. Są to prace ciągłe i zwarte. Wśród źródeł należy uznać przepisy prawa, dokumenty UE, UNESCO, OECD.

Zdecydowanie brakuje kompleksowo opracowanych raportów PKA z jej działalności, a także opracowań, w tym np. GUS czy NIK na temat szkolnictwa wyższego/systemu akredytacji, sytuacji absolwentów na rynku pracy (rzecznik praw absolwent). Habilitant uzasadnia dobór literatury anglojęzycznej w początkowych rozdziałach niedoborami na polskim rynku wydawniczym. W czwartym rozdziale „źródeł jest znacznie mniej” i dlatego skupia On uwagę na polityce edukacyjnej. Z kolei ostatni rozdział jest „najbardziej ubogi w źródła zastane”. Mimo, iż jak twierdzi Habilitant, treść wywiadów i obserwacji obecna jest w narracji, nie można tego w żaden sposób zweryfikować ani ustalić ich wkładu we wnioski końcowe.

Nie można podzielić opinii Autora, iż w polskim piśmiennictwie politologicznym wydatnie brakuje podejść interdyscyplinarnych. W zakresie kwestii społecznych – przynajmniej we wiodących ośrodkach akademickich – publikują przedstawiciele nauk politycznych, ekonomicznych,

prawnych, socjologicznych. Z kolei problematyka szkolnictwa na tle przemian cywilizacyjnych nie jest obca gronu pedagogów (społecznych). Nie można podzielić opinii Habilitanta o braku analiz przy uwzględnieniu działań rynkowych w odniesieniu do szkolnictwa wyższego. Warto tylko wzmiankować publikacje dot. zarządzania wiedzą, marketingu szkół wyższych, społecznej odpowiedzialności szkół wyższych, europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego, systemów akredytacji i zarządzania jakością. Publikacje z tego pola udowadniają wpływ gospodarki rynkowej i przemian społecznych na szkolnictwo wyższe.

Ocena monografii stanowiącej główne osiągnięcie naukowe

1. Wykocypowany przez Habilitanta pomysł na publikację należy uznać za ciekawy i wartościowy. Odnosi się do problematyki szkolnictwa wyższego na tle przemian globalnych. Optyka poznawcza ma się sprowadzać do spojrzenia na uczelnie przez pryzmat (sprofanowanych) świątyn ... konsumpcji. Zgoda, że książka jest analizą wielopłaszczyznową i wielodyscyplinarną. Szereg poziomów analiz odpowiada wymiarom globalizacji. Nowość ma polegać na wątku konsumpcjonizmu. Zakres czasowy pracy jest bardzo szeroki i zamknięty. Inaczej niż postrzega to dr Welskop, zdaniem recenzenta politologia nie legła u podstaw jej napisania. Jest jedynie jej elementem i to zdecydowanie najsłabszym. Mając na uwadze pomysł, sposób ujęcia i narrację dominuje socjologia, co zresztą wydaje się uzasadnione z uwagi na wykształcenie i całościowo postrzegany dorobek naukowy dra Welskopa. Zaprezentowany obszar badawczy dot. konsumpcji i społeczeństwa konsumpcyjnego – na tle innych wcześniejszych publikacji dra Wojciecha Welskopa – należy uznać za dobrze rozpoznany, acz odnoszący się do niższych poziomów systemu szkolnictwa. Rozdziały początkowe dot. globalizacji, społeczeństwa konsumpcyjnego wypadają zdecydowanie lepiej niż kolejne. To w nich – jako socjolog z wykształcenia i pedagog z dorobku naukowego – miał zaprezentować się jako politolog. W opinii recenzenta, Habilitant z tej próby nie wyszedł obronną ręką.
2. Struktura pracy w ogólnym zarysie nie budzi uwag, a te zgłoszone powyżej odnosiły się do wybranych fragmentów książki. Podejście od ogółu do szczegółu dobrze zaznajamia czytelnika z treścią. Sposób prezentacji przyswajalny w odbiorze. Szata graficzna rzetelna, opracowanie edytorskie także. Przypisy, ich formy skrócone oraz opracowanie bibliograficzne zgodnie z wymogami wydawcy.
3. Cel pracy habilitacyjnej jest ambitnym przedsięwzięciem, zakrojonym na szereg lat badań prowadzonych za pomocą zróżnicowanych podejść i narzędzi. Autor wprawdzie opowiedział się za metodą jakościową, która bez wątplenia dominuje, ale jednocześnie nie stroni On od danych ilościowych. Relacje pomiędzy nimi zachowane w stopniu należyтым. Wbrew założeniom, nie można przyjrzeć się *wszelkiego rodzaju przemianom*, jednakże nie stanowi to podstawowej słabości pomysłu na książkę. Zdecydowanie ważniejsza pozostaje kwestia czy trzeci cel odnoszący się do uczelni jako świątyni konsumpcji, który de facto miał stanowić *main research trail and issue* jest możliwy do zdiagnozowania w ramach nauki o polityce? Lektura książki – w opinii recenzenta - dowiodła, że Autor bezradnie utknął pomiędzy tym co racjonalne, zinstytucjonalizowane i przewidywalne (nauka o polityce i polityka publiczna), a tym co zmakdonaldyzowane odmagicznione, zremagicznione, nieracjonalnie racjonalne (socjologia, antropologia kulturowa).

Dobrze wypadają dwa pierwsze rozdziały i prezentacja wpływu uwarunkowań globalnych. Czasami tylko odnosiło się wrażenie pomniejszania możliwości pozytywnego oddziaływania państw narodowych (przykłady niesione z polityk fiskalnych i nierówności społecznych dowodzą, że za nierówności nie tyle (nie tylko) odpowiada globalny świat, ale i redystrybucja w ramach gospodarek i społeczeństw narodowych).

4. Jakościowa metoda badawcza pozwoliła na wykorzystanie źródeł zastanych oraz wywołanych. Literatura przedmiotu jest głównie socjologiczna, w wybranych rozdziałach politologiczna. Wskazać należy braki w pozyskaniu informacji ze źródeł publicznego dostępu: PKA, NIK, GUS, instytucji typu think-tank, które mają w swym dorobku publikacyjnym analizy szkolnictwa wyższego w kraju, Europie i na świecie. Za największą słabość warsztatu badawczego należy uznać wybór rodzaju wywiadów i obserwacji, które nie dadzą się w żaden sposób zweryfikować, ocenić. Uwaga ta jest przede wszystkim zasadna w kontekście ostatnich dwóch rozdziałów pracy habilitacyjnej, obfitujących w ustalenia i oceny o charakterze wartościującym. Przekraczały one badawczą perspektywę, odnosząc się do całego systemu i środowisk szkolnictwa wyższego. Wątpliwym wydaje się, by Habilitant był ich miarodajnym i jednobrzmiącym głosem?

Dominująca w swym charakterze socjologiczna prezentacja zagadnienia rozdziału pierwszego i drugiego dowodzi odczytania oraz umiejętności przekazu wiedzy. Wątki bez wątpienia zróżnicowane, obfitość kategorii pojęciowych, teorii, nazwisk uatrakcyjnia całość. Wobec rozdziału trzeciego wprowadzającego do polityki edukacyjnej zgłoszono drobne uwagi względem struktury i pojedynczych sformułowań. Widać w tej części momenty niewykorzystania analiz politologicznych, które w sposób naturalny skutkują zawężeniem pól analizy (europeizacja systemów szkolnictwa wyższego i tworzenie EOSW). Jak można sądzić z treści, rozdział czwarty i piąty ma mieć w stopniu największym autorski charakter i stanowić „politologiczny wkład”. Mają one jednak sporo słabości na poziomie koncepcyjnym i prezentacji. Miejscami po prostu zabrakło „merytorycznego wsadu”. Treść nawiązuje do wcześniejszych fragmentów, ale jednocześnie niektóre z nich są zbędne. Z drugiej strony mamy szereg podjętych kwestii, które można było pogłębić perspektywą politologiczną. W wielu przypadkach należało sięgnąć do źródeł i uniknąć diagnostycznych potknięć. Widoczna jest narracja z pogranicza socjologii i zarządzania w szkolnictwie/oświacie. Rozdział piąty sporo rzeczy czytelnikowi utrwala. Ale czy właściwie weryfikuje założenia badawcze? W tym miejscu niestety ujawnia się słabość metodologiczna podniesiona wcześniej przez recenzenta dot. podejść badawczych. Poza tym rozdział ten zawiera całą gamę zarzutów wobec polityki edukacyjnej, szkolnictwa wyższego i uczelni, wykraczając poza modernistycznie sfokusowane analizy. Zastrzeżeń recenzenta nie budzi ich „publiczne wyłożenie” ale ich niepotwierdzenie wskutek niedokumentowania badań wraz z ich wynikami. Wątpliwość budzi powszechność, zbieżność i radykalizm poglądów. Mamy równocześnie ponowny powrót do napięcia pomiędzy tym co politologiczne – racjonalność instytucji, a tym antropologiczne i ponowoczesne – przewidywalność, zbieżność. makdonaldyzacja. Te istotne dwie słabości obniżają walory poznawcze i naukowe książki, w szczególności w zakresie nauki o polityce, gdyż odnoszą się do analizy polityki edukacyjnej w obszarze szkolnictwa wyższego. Słabości tych nie rekompensują postulaty nowego modelu szkoły i zorientowanie na LLP, ciekawość dziecięca, świadomi studenci, zrównoważona polityka finansowania, nowe technologie cyfrowe i właściwa internalizacja oraz spektakle kultury wyższej.

Na kanwie dotychczasowych ustaleń należy podnieść jeszcze jedną kwestię! Na ile zasadna jest korelacja pomiędzy klientem supermarketu a studentem? Czy dzielą oni ten sam status i w związku z tym generują analogiczne relacje społeczne? Tym samym w pytaniu chodzi o to, na ile koncepcja „świętyń konsumpcji” ma zastosowanie do współczesnego szkolnictwa wyższego oraz na ile obecne zmiany w ustroju wewnętrznym szkół wyższych weryfikują założenia teoretyczne teorii?

Przyjmując zaproponowane przez Habilitanta ramy czasowe za punkt odniesienia, zwracam uwagę na to, że:

- student nie tylko kupuje usługę edukacyjną;
- student podpisuje umowę cywilno-prawną z uczelnią w ramach której strony zobowiązują się do określonych wzajemnych świadczeń;
- studenci poprzez swych przedstawicieli są reprezentowani w ciałach kolegialnych szkół wyższych, w procesach decyzyjnych i w ich bieżącym działaniu, w tym w sferze planowania, realizacji i ewaluacji realizacji toku studiów;
- ustrój szkoły wyższej o partycypacyjnym charakterze, kolegalność gremiów przedstawicielskich i decyzyjnych zapewnia obecność i zaistnienie społeczności studentów w życiu i w świadomości szkoły wyższej;
- wieloetapowość procesów decyzyjnych z uwzględnieniem przedstawicieli studentów;
- udział czynny i bierny studentów w procesach ewaluacji i akredytacji;
- obowiązkowość (pozytywnego) zaopiniowania nowych ofert kształcenia;
- student w roli podmiotu i przedmiotu akademickiego oddziaływania, w relacji do uczelni jest zarówno stroną aktywną, a nie jedynie biernym konsumentem i nabywcą towarów w supermarkecie, mimo iż w wersji skrajnej, to student sam jest „produktem edukacyjnym”;
- student jest współodpowiedzialny za ofertę edukacyjną uczelni, zatem i za jej działalność marketingową i realne bieżące funkcjonowanie. Tym samym występuje po obydwu stronach owego spektaklu.

***

DOROBK NAUKOWY I POPULARYZATORSKI NIE WCHODZĄCY DO SKŁAD OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO WYMIENIONEGO W PKT I [(CZEŚĆ 2) ORAZ CZEŚĆ B)]

Publikacje stanowiące tę część dorobku naukowego odnoszą się do zagadnień:

- Makdonaldyzacja systemu edukacyjnego w Polsce (publikacja w Studia Europejskie UAM);
- Jak napisać pracę magisterską (monografia z 2014 r.);
- Zjawisko prostytutki w Polsce po 1989 r. (publikacja z 2013 r., Toruń).

Publikacje inne niż w pkt II. A.:

1. Wskazano 6 publikacji za okres od 2014 do 2015 r., są to publikacje w czasopismach, a ich tytułami są:
  - kompetencje społeczne uczniów wyzwaniem współczesnej edukacji;
  - zjawisko makdonaldyzacji edukacji a postawy twórcze dzieci i młodzieży;
  - socjologiczne ujęcie „Innego” w szkole;
  - makdonaldyzacja systemu penitencjarnego w Polsce;

- konformizm i nonkonformizm uczniów a socjalizacja szkolna;
- socjalizacja odwrotna a dewaluacja autorytetu tradycjonalistycznego.

Rozdziały w pracach zbiorowych:

2. wskazano 14 pozycji, w których dr Wojciech Welskop był autorem lub współautorem, przy czym zdecydowanie dominują pozycje wyłącznego autorstwa, dwie wydane poza RP (Słowacja, Czechy), tytułami publikacji są:
  - destrukcja podmiotu w życiu społecznym zagrożeniem współczesnej edukacji;
  - nauczyciel liderem w procesie wdrażania zmian w edukacji XXI wieku;
  - szkoła świątynią konsumpcji;
  - nauczyciel w obliczu wychowania do konsumpcji;
  - oczekiwania nauczyciela wobec uczniów w kontekście wykluczenia społecznego w szkole;
  - sala lekcyjna żelazną klatką we współczesnej szkole;
  - Uniwersytet Trzeciego Wieku jako forma edukacji ustawicznej;
  - The teacher as social engineer in the inclusion education;
  - Rola nauczyciela – tutora w procesie wspierania rozwoju osobistego uczniów;
  - Rola nauczyciela w edukacji międzykulturowej;
  - Komunikacja w relacji nauczyciel – uczeń a występowanie sytuacji kryzysowych w szkole;
  - Relatywizm wartości nauczyciela a kształtowanie tożsamości uczniów;
  - e-tutoring as a way to support students in the education process;
  - action learning in education.

Część C)

Monografie pod redakcją:

3. wskazano 8 pozycji, wykaz ten obejmuje publikacje wyłącznego autorstwa oraz pisane wspólnie, poza tym Habilitant wskazuje jako udział własny redakcję naukową, kontakt z recenzentami, skład techniczny tekstów; a tematyka odnosi się do:
  - mass mediów we współczesnym świecie;
  - rodziny w społeczeństwie konsumpcyjnym;
  - człowiek wobec zagrożeń współczesności;
  - kultury czasu wolnego we współczesnym świecie;
  - edukacji w zglobalizowanym świecie;
  - lifelong-learning'u;
  - pedagoga we współczesnym świecie;
  - przyszłości edukacji – edukacji przyszłości.

Habilitant (s. 12 in Autoreferatu) stwierdza, że Jego zainteresowania badawcze koncentrują się na polityce edukacyjnej na tle przemian globalizacyjnych, która zawiera cztery podobszary tematyczne:

4. globalizacja wiedzy;
5. polityka oświatowa;
6. nauczyciel jako element polskiego systemu oświaty;
7. polityka edukacyjna wobec szkolnictwa wyższego.

Wskazane przez Habilitanta publikacje zostały omówione w autoreferacie zgodnie z ww. podobszarami, jednakże w recenzji zostaną potraktowane zbiorczo i syntetycznie z uwzględnieniem: obszaru prowadzonych badań; celu badań/publikacji; przyjętej metody badawczej i sposobu prezentacji zagadnienia; wykorzystywanej literatury przedmiotu.

Obszar badawczy: konsumpcjonizm, społeczeństwo konsumpcyjne, utowarowienie kształcenia i człowieka, status społeczny, alienacja, reifikacja, destrukcja podmiotu w życiu społecznym; edukacja zdominowana konsumpcyjną gospodarką i społeczeństwem, makdonaldyzacja społeczno-gospodarcza, makdonaldyzacja systemu edukacji, ponowoczesność, postnowoczesność, postmodernizm, „centra handlowe”, przemiany w modelu systemu oświaty oraz relacji pomiędzy nauczającym i uczącym się, kryzys autorytetu szkoły i nauczyciela, społeczne/socjologiczne skutki przemian społeczno-gospodarczo-kulturowych, patologie społeczne, nauczyciel w roli lidera; wykluczenie społeczne w szkole w kontekście relacji uczeń – nauczyciel; twórcze postawy uczących się.

Cel badań oraz staniane pytania/hipotezy badawcze

- ustalenie związku pomiędzy przemianami społecznymi a destrukcją i utowarowieniem człowieka – ucznia – studenta;
- konteksty kulturowe, społeczne i polityczne patologii społecznych;
- przejawy i skutki makdonaldyzacji społeczno-kulturowej na system edukacji;
- zmiany w procesie edukacji w kontekście roli nauczyciela oraz nauczyciela-lidera w szkole;
- związek pomiędzy przemianami społecznymi a rzeczywistością szkolną, wzajemnych relacji i oczekiwań, pozytywną i negatywną selekcją w szkole;
- kompetencje i umiejętności społeczne w procesie uczenia.

Kategorie pojęciowe

Makdonaldyzacja i jej wymiary w sferze edukacji, edukacyjny konsumpcjonizm, edukacja, nauczyciel, uczeń, szkoła, stereotypizacja i stygmatyzacja w szkole, wykluczenie społeczne, „żelazna klatka”, marketing w szkolnictwie; środowisko edukacyjne, zarządzanie szkołą/uczelnią, wymiary racjonalności w modelu zarządzania placówkami oświatowymi/szkołami wyższymi (sterowalność, przewidywalność); dehumanizacja; uczenie przez całe życie; tutoring; socjalizacja w szkole, patologie w kontekście społeczno-kulturowym oraz politycznym, nauczyciel i szkoła – kryzys autorytetu; uczeń wobec zagrożeń współczesności; „inny w szkole”; bariery w ścieżkach edukacyjnych; kompetencje społeczne uczniów w kontekście uwarunkowań społecznych i systemowych; lider edukacyjno-wychowawczy; wykluczenie społeczne, dyskryminacja, selekcja uczniów w szkole; teoria naznaczenia; fetyszyzacja rzeczywistości; habitus; kompetencje i umiejętności uczniów; uniwersytet trzeciego wieku; socjalizacja; (non-)konformizm; *Inny*; nauczyciel w szkole, jego role i wymiary zawodu.

Sposób narracji w dominującym stopniu ma charakter opisowy, przyjemny w odbiorze, z silnym komponentem humanizmu i przedstawiciela nauk społecznych.

Wykorzystana literatura przedmiotu

Publikacje z zakresu socjologii, pedagogiki, antropologii kulturowej, ekonomii, globalizacji, społeczeństwa konsumpcyjnego, państwa socjalnego, przemian społecznych.

Uwagi krytyczne i polemiczne względem artykułów

Nie przekonuje w pełni pogląd (*Makdonaldyzacja ...*, s. 327), że wzrost wiedzy został pominięty, a priorytetem stało się zadowolenie ucznia czy studenta. Po pierwsze przyrost wiedzy i kompetencji jest/powinien być zauważalny w procesie kształcenia (np. pomiędzy I i II stopniem studiów), nie należy ignorować rozwoju dyscypliny oraz przestrzeni społecznej. Habilitant sugeruje, że skutek makdonaldyzacji racjonalność oraz standaryzacja stały się źródłem niewydolności systemu oświaty, który w wymiarze instytucjonalnym sprowadza się do rozwijania biernych postaw po stronie uczących się. Postulat (s. 328) o przełamaniu standardów, o wprowadzeniu innowacyjnych rozwiązań w edukacji czyni Habilitant podstawowym zadaniem edukacji w XXI wieku. Ponieważ dr Wojciech Welskop jest aktywnym nauczycielem akademickim, zarządza także dydaktyką w szkole wyższej, dlatego warto przypomnieć, iż poza nielicznymi wyjątkami w polskim systemie prawnym nie ma standardów kształcenia. Ramy wyznaczone w PRK nie spełniają tej funkcji w rozumieniu (dyscyplinarnego/kierunkowego) zakresu nauczania. W kontekście innego artykułu (*Szkoła świątynią konsumpcji...*, z 2016 r.), w którym Habilitant ponawia opinię o szkole jako magicznym miejscu konsumpcji przyciągającym do swej oferty, rodzi się pytanie, dlaczego by rodzice i uczniowie/studenci nie mieli posługiwać się kryterium szeroko rozumianej jakości oferty edukacyjnej czy wężej – poziomu nauczania. Doświadczamy tego przecież regularnie od szeregu lat, kiedy młodzież - z ustawowej konieczności - walczy (-ła) o miejsca w gimnazjach / liceach, najlepszych z punktu widzenia poziomu zdawalności i promocji na wyższe poziomy edukacyjnej drabiny. Czy w tej sytuacji uczciwa i rzetelna autopromocja szkoły nie jest środkiem komunikacji z kandydatem i w jakimś stopniu czynnikiem racjonalizacji i optymalizacji jego decyzji. Proszę także zwrócić uwagę na kryteria wyboru kierunku studiów / uczelni. W opinii recenzenta bogactwo i „wielobarwność” oferty dydaktycznej czy nawet uczelni nie jest kryterium aż tak rozstrzygającym. Warto uwzględnić sektor szkolnictwa, wybory pierwsze i kolejne, bliskość zamieszkania, koszty, zatrudnialność po studiach, stopę zwrotu poprzez zarobki, przysłowiowy „fach” w ręku.

Habilitant w szeregu publikacji (np. *Oczekiwania nauczyciela...*, s 2015 r., *Uniwersytety Trzeciego Wieku...*, 2014) koncentruje się nie na opisie polityki społecznej czy nawet edukacyjnej ale na skutkach przemian społeczno-kulturowych oraz ekonomicznych w przestrzeni edukacyjnej i szkolnej. Nie można zatem uznać, iż takie podejście oznacza analizę polityki społecznej, a nawet polityki oświatowej czy teź społeczno-kulturowej rzeczywistości przez pryzmat polityk publicznych. Mamy raczej do czynienia z socjologiczno-pedagogiczną analizą skutków pozaszkolnej rzeczywistości społecznej na funkcjonowanie placówek szkolnych i szkół wyższych. W wielu przypadkach jest ona (tj. analiza) sprowadzona np. do nowych wyzwań czy roli nauczyciela (np. *The teacher as...*, 2014, *Socjologiczne ujęcie „Innego”...*, 2014), do konsekwencji przenoszenia patologii społecznych na grunt szkolny, do potrzeby reagowania w szkole na

przemiany społeczne (np. fetyszycacja współczesnego świata, stygmatyzacja) i wyzwania nowej roli „współczesnego nauczyciela” (s. 106). Za podobny postulat można uznać stwierdzenie, by wyeliminowanie / zredukowanie skutków procesów globalizacyjnych przełożyło się na rozbudzenie u uczniów twórczego potencjału. Szkoda, niedosyt budzi zakres udzielonej odpowiedzi, którego nota bene można było się spodziewać („Zjawisko makdonaldyzacji ... a postawy twórcze dzieci i młodzieży”, s. 127). Tekst pozwalał oczekiwać pogłębionej refleksji psychologiczno-filozoficznej. Tymczasem spotykamy się kolejny raz z prezentacją makdonaldyzacji. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż Habilitant stosunkowo często posiłkuje się cudzymi ustaleniami naukowymi, wkład własny mógłby być zdecydowanie większy. Wprawdzie Habilitant odwołuje się do uznanych autorytetów (Szmidt, Śliwowski, Nęcki), jednakże autorskie badania empiryczne pozwoliłyby na większy krytycyzm. Przestrzeni do własnego twórczego wkładu dostarcza „Sala lekcyjna...”. Wartość poznawczą tekstu bez wątpienia podniosłaby rezygnacja z treści o infrastrukturze i aranżacji sal lekcyjnych, a skupienie się na tym, co sugeruje Yi-Fu Tuana – na przestrzeni wartości, w polskich realiach wielokulturowości i rozwarstwienia społecznego. Zasadnie dr Wojciech Welskop diagnozuje socjalizację odwrotną, pisze o rodzajach autorytetów, a przemiany społeczne pozostają tłem dla zamiany ról w procesie opisu i przysposobiania do realiów współczesności (np. technologii cyfrowych). Z tego samego okresu pochodzi tekst „Konformizm i nonkonformizm...”, jak się okazuje ważny dla środowiska nauczycielskiego. Dr Welskop wskazuje na związek pomiędzy modelem i skutecznością socjalizacji a postawami uczniów. Podejmowana tematyka nie tyle odnosi się do uczniów ale do samych nauczycieli szkolnych poprzez takie zagadnienia: jak uczyć i jak socjalizować. Uwrażliwia także na niebezpieczeństwo kontrsocjalizacji. Wątki podobne, tzn. jak dobrze (re-)socjalizować można spotkać w „Makdonaldyzacji systemu penitencjarnego...”, rodzi jednak pytanie o to czy wszystko jest dotknięte tą samą chorobą makdonaldyzacji czy też mamy do czynienia ze zwykłym zjawiskiem instytucji i instytucjonalizacji zachowań? Stąd wskazane: podstawy prawne, baza infrastrukturalna, kadra i podopieczni, środki oddziaływania, wsparcie postpenitencjarne (s. 162).

Socjologiczno-pedagogiczna wrażliwość stanowi motyw przewodni w „Socjologiczne ujęcie „Innego”...”. Narracja antropologiczno-socjologiczna. Tekst – „rozważając kategorię „innego” w szkole” (s. 213) – jest ciekawy, został osadzony na klasykach filozofii i socjologii: L. Kołakowski, F. Znaniecki, P. Sztompka, G. Simmej, Z. Bauman.

Publikacyjnie lata 2013 i 2012 są zdominowane wątkiem współczesnej funkcji nauczyciela w roli tutora (Rola nauczyciela – tutora, 2013), nauczyciela w edukacji międzykulturowej, relatywizmem wartości nauczyciela (Relatywizm wartości...; 2013; Rola nauczyciela w edukacji..., 2013). Teksty te podkreślają kluczową rolę nauczyciela w przekazywaniu wiedzy i w kształtowaniu postaw. Dr Welskop podkreśla odpowiedzialność nie tylko za obecną sytuację ale i za potrzebną zmianę. Stąd mowa o nauczycielu jako drogowskazie, zarażającym swoją pasją (s. 127). W tym momencie należy przywołać cytowanego w artykule A. Einsteina, nie jako pogląd krytyczny wobec Habilitanta, lecz współczesnego systemu szkolnictwa wyższego, mianowicie iż „prawdziwym zadaniem nauczyciela nie jest dostarczanie odpowiedzi ale stymulowanie pytań i zachęcanie do samodzielnych poszukiwań” (s. 128). Stąd opcja na tutora, na rolę wartości w procesie edukacji (s. 259 in), na „pośrednika kulturowego” (s.47) i na kształtowanie tożsamości ucznia (s. 261). Tekst jest ciekawy, obejmuje wątki wychowawcze i misyjności zawodu nauczyciela, a inne - odnalezienia się w wielo- i międzykulturowości społeczno-szkolnej. Ten ostatni aspekt poruszony na łamach *Rola nauczyciela w edukacji międzykulturowej* sytuje rozważania socjologiczne Habilitanta

między tolerancją, stereotypami, uprzedzeniami, otwartością, zróżnicowaniem kulturowym i nowymi ścieżkami socjalizacji. Uwagę zwraca punkt ciężkości – tj. edukacja międzykulturowa, a nie-polityka wielokulturowości. Kwestie umiejętności komunikacyjnych nauczyciela względem ucznia do odnalezienia są w *Komunikacja w relacji nauczyciel...*, podobnie jak rozwijanie / doskonalenie metod dydaktycznych. Habilitant podkreśla, że umiejętności komunikacyjne coraz częściej wspomina się w literaturze pedagogicznej, gdyż skuteczne komunikowanie sprzyja budowaniu właściwych relacji, należytemu zachowaniu młodzieży w wymiarze indywidualnym i środowiskowym (s. 167 in). Tekst ten można czytać jak dobry poradnik w procesie komunikacji interpersonalnej. Podobne zorientowanie tekstu na nauczyciela i na procesie kształcenia widać w *E-tutoring...*; *Komunikacja w relacji nauczyciel – uczeń...*; oraz *Action learning...*. Publikacje z okresu 2012 - 2013 odnoszą się do wykorzystania nowych technologii i metod dydaktycznych w nauczaniu, przy jednoczesnym odniesieniu do kompetencji e-tutora. *Action learning* przywołany za R.W. Revans'em podaje m.in. outcome evaluation i inne aspekty, które mają naturę praktycznych rekomendacji / zaleceń.

Ocena częściowa

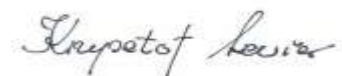
Zaprezentowane publikacje z okresu po uzyskaniu stopnia doktora dowodzą rozwoju naukowego Habilitanta, Jego dojrzewiania badawczego, poszerzania pól analizy. Jednocześnie widoczne jest wypracowywanie stanowiska badawczego przed kolejnym awansem naukowym. W tych kilkudziesięciu artykułach możemy poznać w szczególności socjologa edukacji i pedagoga z zawodu, upominającego się o podmiotowość w interakcjach społecznych w placówkach szkolno-oświatowych, o dostosowanie roli nauczyciela do nowych wyzwań oraz o rozsądne uwzględnianie i posilkowanie się nowymi technologiami w nauczaniu. Wiele z tych publikacji odnosi się do poziomu niższego niż szkolnictwo wyższe. Nie przeszkadza to w testowaniu teorii socjologicznych, później wykorzystanych w pracy habilitacyjnej.

OCENA KOŃCOWA DOROBKU I OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO W MYŚL PRZEPISÓW PRAWA W ZWIĄZKU Z PROCEDURĄ HABILITACYJNĄ

1. Dorobek publikacyjny Habilitanta nie jest dorobkiem politologicznym mając na uwadze obszar badawczy, stawiane pytania/hipotezy, metodę badawczą, siatkę pojęciową oraz autorską narrację. Mieści się on zasadniczo w dwóch dyscyplinach naukowych, tj. w socjologii oraz pedagogice, a w ich ramach w socjologii edukacji i wychowania oraz w pedeutologii i w pedagogice społecznej.
2. Dorobek publikacyjny poprzedzający główne osiągnięcie naukowe zdominowany jest tematyką i narracją pedagogiczną, jak i socjologiczną. Znajduje to potwierdzenie w wystąpieniach konferencyjnych oraz w nauczaniu akademickim. W publikacjach o charakterze artykułów wykorzystuje w dominującym stopniu badania socjologiczne i pedagogiczne – zarówno własne jak i cudze. Obecne w wielu publikacjach kwestie społeczne były ujmowane z perspektywy socjologa i „zatroskanego pedagoga”. Stąd stosowny w nich pokład humanistyki!
3. Indywidualnie przeprowadzone badania na poczet wystąpień konferencyjnych / publikacji naukowych w formie artykułów naukowych nie miały znamion badań politologicznych lub cechował je bardzo ograniczony rozmiar i niski poziom zaawansowania.

4. Aktywność dydaktyczna skupiona jest w zasadniczej mierze na kwestiach socjologicznych i społecznych. Dorobek naukowy nie uzasadnia prowadzenia zajęć dedykowanych państwu i prawu oraz systemom politycznym.
5. Uwzględniając dodatkowo pełnione funkcje można uznać, że dr Wojciech Welskop porusza się w przestrzeni socjologiczno-pedagogicznej i zarządczej szkoły wyższej. Praca habilitacyjna silnie wprowadza w obszar socjologii konsumenta i komunikacji rynkowej.
6. Zaprezentowany dorobek naukowy w sferze nauki o polityce pod względem ilościowym i jakościowym nie pozwala uznać dojrzałości Habilitanta w osiągnięciu samodzielności naukowej w postulowanej dyscyplinie. Przemawiają za tym w szczególności dwa powody:
  - o nauka o polityce na poziomie badawczym, publikacyjnym (oraz dydaktycznym) nie jest istotnym doświadczeniem Habilitanta;
  - o praca habilitacyjna, mająca stanowić główne osiągnięcie naukowe Habilitanta, tylko w wybranych rozdziałach próbuje przybrać politologiczny charakter. Czyni to jednakże nieudolnie i z naruszeniem metodologicznych standardów. Za słabość należy uznać podejście do obserwacji i wywiadów jako metod badawczych. Przyjęte rozwiązanie pozbawia możliwości ich oceny i realnego wkładu w proces badawczy, w treść i we wnioski końcowe. W kontekście zgłoszonych uwag odnoszących się do wybranych aspektów książki, sytuacja ta rodzi obawy o rzetelność i obiektywizm oceny. Od strony politologicznej główne osiągnięcie naukowe nie rozwija ani teorii ani metodologii badań, zaś ustalenia końcowe nie wydają się być z perspektywy dnia dzisiejszego relewantne dla polityki edukacyjnej szkolnictwa wyższego.

Mając powyższe na uwadze, wniosek dra Wojciecha Welskopa w związku z procedurą habilitacyjną **opiniuję negatywnie.**

Dr hab. Krzysztof Szewior
Wrocław, 09 sierpnia 2019 r.